

Het 50-jarig jubileum van de sigarenfabriek “DE BEURS” Firma W.G. Boele senior te Kampen

Louis Bracco Gartner

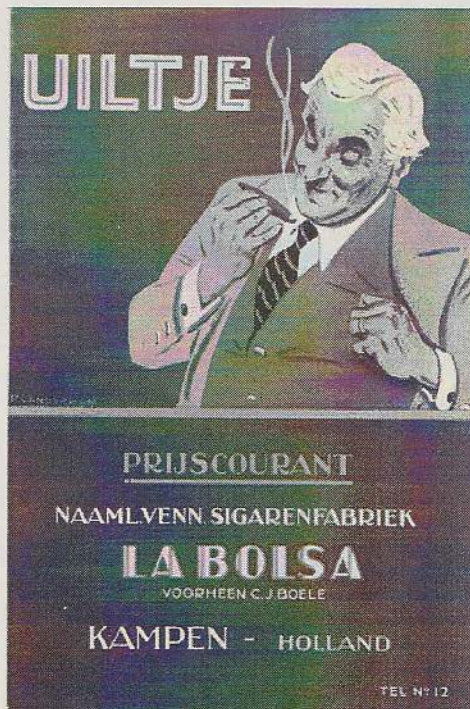
Er is een groot verschil tussen feesten en feesten en nog een groter verschil tussen feesten van vroeger en die van nu.

Toen de Agio fabrieken onlangs 100 jaar bestonden werd er een mooi jubileumboek uitgegeven (alleen voor relaties), was er een receptie (niet voor winkeliers) en kreeg het personeel een feestavond aangeboden. Ik was daar weliswaar niet bij maar uit overlevering heb ik me daar wel een beeld van kunnen vormen.

Hoe anders ging het vroeger?

Het is algemeen bekend dat vanuit de sigarenfabrieken vroeger menig mannenkoor ontstaan is omdat sigarenmakers tijdens hun arbeid o.a. vóór gezongen werden en niets is leuker dan bij een bekende melodie daar op in te haken. Het kwam de werksfeer ten goede en de aandacht werd minder afgeleid.

Toen de sigarenfabriek van A. Hillen in Delft 150 jaar bestond was het de bekende en (ook door mij) geliefde dirigent van het Rotterdams Filharmonisch Orkest, Eduard Flipse die een aubade componeerde die tijdens een feestavond gezongen werd. Maar ook de Kampenaren konden er wat van. Op 1 mei 1897 bestond de sigarenfabriek van de heer W.G. Boele 25 jaar. Voordat we op het feest zelf ingaan eerst een stukje geschiedenis.

1 Mei 1847, W.G. Boele sr., een echte Kampenaar, want hij werd daar op 9 juli 1825 geboren, heeft het sigarenvak geleerd bij een sigarenfabriek aldaar en zijn verdere opleiding genoten bij, de toen bekende handelaar in tabak W. Lehmann te Amsterdam. Alle begin is moeilijk, zo ook ondervond W.G. Boele. De tabaksindustrie stond in haar kinderschoenen waardoor het aantal bekwame vaklieden schaars was. Bovendien, wie wilde zich in een provinciestadje vestigen bij een nieuw bedrijf die zijn levensvatbaarheid nog moest bewijzen. Er was moeilijk aan geld te komen voor een juiste locatie en grondstoffen. De jonge fabrikant heeft alle functies doorlopen, van meesterknecht tot boekhouder en reiziger en middels veel zelfwerkzaamheid wist hij na een aantal jaren al een bepaalde bekendheid te genieten, eerst in de Noordelijke provincies en later in geheel het land. Na 1860 breidde het bedrijf zich gestaag uit. Een eerste filiaal werd in 1862 op de Vijgendam in Amsterdam geopend gevolgd door een

aantal andere filialen in de meeste andere grote plaatsen van Nederland. Naast deze magazijnen werden ook een aantal depots gevestigd waar uitsluitend sigaren van W.G. Boele te verkrijgen waren. Tevens werd er aan de overzijde van de Hofstraat in Kampen een nieuwe ruime fabriek in gebruik genomen.

De drie
bekroonde
reclame-platen.

Het zilveren jubileum in 1872 werd uitbundig gevierd. W.G. Boele nodigde het gehele personeel uit op zijn landgoed "Meerzicht" waardoor de band tussen patroon en werklieden (zo heette dat toen) zich opnieuw versterkte.

De Kamper Courant doet uitgebreid verslag en geeft zelfs een speciaal feestnummer uit. Om de juiste sfeer in die dagen weer te geven en het prachtige taalgebruik citeer ik een stukje. Het feest werd op zondag 7 juli gehouden. Ja, u leest het goed, op zondag in die tijd in Kampen”.

“Wij noemen het een uitnemende gedachte, het feest op Zondag te laten plaats vinden. Het ving te drie uren aan – wie werd verhinderd 's morgens naar de kerk te gaan? Het was een feest, door de gelukkigen fabrikant aan zijn volk, zijn m e d e a r b e i d e r s gegeven uit een gevoel van erkentelijkheid – is een gemoedstemming van deze soort niet een echte zondags-stemming? Het was een feest in de vrije natuur onder de hoge boomen, tusschen bloemen en vruchten, in het licht en den gloed van den onbewolkte Juli-dag – is het niet een goede viering van den Zondag, als op diendag de werkman met zijn gezin buiten is? De Zondag is een feest – geen treurdag; de Zondag neme vrij den werkman het werk uit handen: hij richtte zijn hoofd op, en vervulle zijn hart met goede indrukken, ook doordat hij hem reisgenoot doet maken in den natuur. Een uitmuntende gedachte was het, het feest op Zondag te doen plaats vinden.”

Voor de statistiek: “vele flesschen bier tot vier malen toe de schaar van dorstigen” was aanwezig.

De organisatie van het feest op 7 juli 1872 stond gelijk aan die van een militaire operatie, want:

1. Het hek wordt des namiddags ten drie ure precies geopend, waarna elk tegen afgifte der entr ee kaart toegang zal worden verleend.
2. Na aankomst op het buiten, begeeft zich elk naar het bosch, links van de Laan en neemt plaats volgens de loting den vorigen dag gehouden: de schel geeft het sein voor de ververschings-kaart No. 1

Het verdere programma vermeld een feestmars en andere gezangen. Ook werd er een kluchtspel en een blijspel opgevoerd getiteld “Twee oude gekken in de klem” en “Soliede menschen” .

Programma nummer 8 vermeld de uitreiking van de “ververschings-kaart No. 2.”

Als programma nummer 13 staat vermeld “eene wandeling over het buiten, met de muziek voorop; waarna ieder zich weer naar zijne plaats begeeft”.

Het 25 punten tellende programma vermeld nog een feestgroet, een driewerf Oranje boven, een samenzang, het volkslied, uitreiking van “ververschings-kaart No. 3 en veel later No. 4, verschillende voordrachten en een bal onder leiding van de heer Meesters, waarbij een Polka, Polonaise, Valse, Galop, Polka Allemande, Polka Mazurka en een Quadrille de revue passeerden. Als afsluiting een groots vuurwerk en de gasten mochten onder begeleiding van de muziek het landgoed weer verlaten.

Oh ja, de insignes moesten zichtbaar gedragen worden en de kinderen mochten na het eerste toneelstuk gebruik maken van de draaimolen.

Dat waren nog eens feesten, ik bedoel maar, en dat was nog niet alles

Er werd een heuse prijsvraag uitgeschreven voor het ontwerpen van een reclameplaat. In de jury zaten o.a. Prof. A. Allebe, Dr. P.J.H. Cuijpers, Jozef Israël (ja, die), W.B.G. Molkenboer, Prof. F. Leenhoff en de mij ook bekende A. le Comte omdat hij verbonden was als leraar aan de Polytechnische school (de latere T.U.) te Delft, de meest vooraanstaande ontwerper bij de Porceleyne Fles was en leermeester van Jan Toorop en Harm Kamerlingh Onnes. Dus niet de minsten.

Drie inzendingen werden bekroond en 500, 300 en 200 guldens werden resp. uitgereikt aan de heren H. Kammer, Felix Bosch en Georg Rueter. Hun ontwerpen staan in dit artikel afgebeeld en zullen de meeste zeker bekend voorkomen.

Het bekendste merk van de latere fabriek "La Bolsa" v/h C.J. Boele was: "UILTJE".

We nemen nog even de verdere ontwikkeling van de fabriek binnen de 19^e eeuw verder met u door.

Het aantal depots en magazijnen werden opnieuw uitgebreid en voor zover de "regie" en de hoge rechten op tabak het toelieten werden de sigaren naar Oost- en West-Indië geëxporteerd. De geproduceerde Manilla sigaren waren niet alleen daar populair maar vonden ook hun weg naar de Scandinavische landen en naar Engeland waar de heren H. van Salk & Co. een agentuur vestigde

In 1895 trad de heer W. van der Meulen als firmant toe en samen met de oprichter werden vele nieuwe werkrachten aan getrokken en werd de sigarenfabriek "De Beurs" in die tijd de grootste van Nederland. Inmiddels waren er al ongeveer 50 tal medewerkers meer dan 25 jaar in dienst bij de firma. Het bedrijf werd geroemd om zijn sociale voorzieningen en werkomstandigheden. In 1896 werd er verder bijgebouwd, kwam er middels stoom een goede verwarming in het nieuwe gebouw, die later uitgebreid werd naar de bestaande gebouwen. Een goede ventilatie, meer lucht en licht kregen extra aandacht mede het goed schoonhouden van de lokalen. Zieken en oudere werknemers kregen extra aandacht. Nu is het de gewoonste zaak van de wereld maar in die tijd was het vooruitstrevend dat op elke verdieping voldoende tap- en brandkranen werden aangebracht nadat de fabrieken op de gemeentelijke waterleiding waren aangesloten. Voor die tijd zorgden de elektrische verlichting door middel van boog- en gloeilampen voor een prettige werfsfeer. Het tijdperk van het hinderlijke gaslicht met zijn luchtverontreiniging was voorbij. Stoomkracht deed zijn intrede. Een 16 PK Westinghouse stoommachine, gevoed door twee stoomketels dreven een aantal dynamo's aan die de benodigde stoom leverden voor de droogkamers en de verdere warmte geleiding. Verschillende toestellen, zoals die in de kerverij stonden, werden ermee aangedreven als ook een steendrukkers waarop de meeste etiketten en ander drukwerk gemaakt werd. Naast een drietal drukkersgezellen was er ook een lithograaf in dienst. Wekelijks werd er rond de f 3000,- aan lonen uitbetaald waarmee het bedrijf een grote bijdrage leverden aan het besteedbare inkomen van vele Kampenaren.

Kampen,

189

Aan alle Sigarenmakers met hunne
winkelmakers en het gehele vaste
personeel wordt verzocht Morgen Vrijdag
ochtend te 5 ure precies aanvoering te
zijn aanden grafhorstendijk bij den weg
naanden Steendamm, ten inde aldan voor
het gehele personeel een photographie te
nemen. Die niet om 5 uur aanvoering
is, kan niet op komen.

Dagelysch
Tijde

In 1898 trok W.G. Boele zich terug uit het bedrijf en trok zich terug op zijn nieuwe landgoed bij Hattem.

"In hetzelfde jaar kreeg de firma W.G. Boele de personele vergunning van H.M. de Koningin-Weduwe tot het voeren van Harer Majesteits wapen.

Bronnen beschikbaar gesteld door de Stichting Nederlandse Tabakshistorie

Kamper Courant, 9 juli 1872.

Programma 25 jarig bestaan der firma C.J. Boele en Zoon.

Bijvoegsel Wereldkroniek 1 mei 1897.

De vreugd van het genieten. Causerie naar aanleiding van een bezoek van de Firma W.G. Boele Senior te Kampen, 1906.

Oproep

Aad Kleiweg